

STAATSBLAD VAN HET KONINKRIJK DER NEDERLANDEN

193 **BESLUIT** van 17 april 1972, ter bekendmaking van de tekst der herziene Grondwet.

WIJ JULIANA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Op de voordracht van Onze Minister van Binnenlandse Zaken van 5 april 1972, Stafafdeling Grondwetszaken, nr. G72/U158;

Gelet op artikel 214 van de Grondwet;

Hebben goedgevonden en verstaan:

de tekst der herziene Grondwet, gelijk die bij dit besluit is gevoegd, bekend te maken door plaatsing van dit besluit met deze tekst in het *Staatsblad*.

Onze Minister van Binnenlandse Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit.

Soestdijk, 17 april 1972.

JULIANA.

De Minister van Binnenlandse Zaken,
W. J. GEERTSEMA.

Uitgegeven de zevenentwintigste april 1972.

De Minister van Justitie,
VAN AGT.

GRONDWET

VOOR HET

KONINKRIJK DER NEDERLANDEN

(Tekst, zoals deze luidt na de laatstelijk blijkens de wetten van 10 februari 1972 (Stb. 102, 103, 105, 106, 107 en 108) en 11 maart 1972 (Stb. 104) daarin aangebrachte veranderingen)

EERSTE HOOFDSTUK

Van het Rijk en zijn Inwoners

Artikel 1. Het grondgebied van het Koninkrijk der Nederlanden omvat Nederland, Suriname en de Nederlandse Antillen.

Artikel 2. De Grondwet is alleen voor het Rijk in Europa verbindende, voor zover niet het tegendeel daaruit blijkt.

Waar in de volgende artikelen het Rijk wordt genoemd, wordt alleen het Rijk in Europa bedoeld.

Artikel 3. De wet kan provinciën en gemeenten verenigen en splitsen en nieuwe vormen.

De grenzen van het Rijk, van de provinciën en van de gemeenten kunnen door de wet worden veranderd.

Artikel 4. Allen die zich op het grondgebied van het Rijk bevinden, hebben gelijke aanspraak op bescherming van persoon en goederen.

De wet regelt de toelating en de uitzetting van vreemdelingen en de algemene voorwaarden, op welke ten aanzien van hun uitlevering verdragen met vreemde Mogendheden kunnen worden gesloten.

Artikel 5. Ieder Nederlander is tot elke landsbediening benoembaar.

Geen vreemdeling is hiertoe benoembaar, dan volgens de bepalingen der wet.

Artikel 6. De wet verklaart wie Nederlanders en wie ingezetenen zijn.

Naturalisatie geschiedt door of krachtens de wet.

De wet regelt de gevolgen der naturalisatie ten aanzien van de echtgenote en minderjarige kinderen van de genaturaliseerde.

Artikel 7. Niemand heeft voorafgaand verlof nodig, om door de drukpers gedachten of gevoelens te openbaren, behoudens ieders verantwoordelijkheid volgens de wet.

Artikel 8. Ieder heeft het recht om verzoeken, mits schriftelijk, aan de bevoegde macht in te dienen.

Elk verzoek moet door de verzoeker ondertekend zijn. Ondertekening uit naam van anderen kan alleen geschieden krachtens schriftelijke bij het verzoek overgelegde volmacht.

Wettig bestaande lichamen kunnen aan de bevoegde macht verzoekschriften indienen, doch alleen over onderwerpen tot hun bepaalde werkkring behorende.

Artikel 9. Het recht der ingezetenen tot vereniging en vergadering wordt erkend.

De wet regelt en beperkt de uitoefening van dat recht in het belang der openbare orde.

TWEEDE HOOFDSTUK

Van de Koning

EERSTE AFDELING

Van de troonopvolging

Artikel 10. De Kroon der Nederlanden is en blijft opgedragen aan Zijne Majesteit WILLEM FREDERIK, Prins van Oranje-Nassau, om door Hem en Zijn wettige nakomelingen te worden bezeten.

Artikel 11. De Kroon gaat bij erfopvolging over:

op de nakomelingen van de laatstoverleden Koning, waarbij zonen voorrang hebben boven dochters en daarna het oudste kind voorgaat met plaatsvervulling volgens dezelfde regels;

bij gebreke van nakomelingen van de laatstoverleden Koning, op gelijke wijze op de nakomelingen eerst van zijn ouder dan van zijn grootouder in de lijn van troonopvolging, voor zover de laatstoverleden Koning niet verder bestaand dan in de derde graad van bloedverwantschap.

(De artikelen 12, 13 en 14 zijn vervallen.)

Artikel 15. Afstand van de Kroon heeft ten opzichte van de opvolging hetzelfde gevolg als overlijden. Behoudens het bepaalde in het volgend artikel zijn na de afstand geboren kinderen van de erfopvolging uitgesloten.

Artikel 16. Het kind, waarvan een vrouw zwanger is op het ogenblik van het overlijden des Konings, wordt ten opzichte van het recht op de Kroon als reeds geboren aangemerkt. Dood ter wereld komende wordt het geacht nooit te hebben bestaan.

Artikel 17. Van de erfopvolging, zowel voor zich zelf als voor hun nakomelingen, zijn uitgesloten alle kinderen geboren uit een huwelijk, aangegaan door een Koning buiten gemeen

overleg met de Staten-Generaal, of door een man of vrouw, die de Kroon van de regerende Koning kan beërven, buiten bij de wet verleende toestemming.

Het aangaan van zodanig huwelijk heeft ten opzichte van het bezit van en de opvolging tot de Kroon hetzelfde gevolg als overlijden.

Artikel 18. Wanneer vooruitzicht bestaat, dat geen bevoegde opvolger naar de Grondwet aanwezig zal zijn, kan deze worden benoemd bij een wet, waarvan het ontwerp door de Koning wordt voorgedragen.

De Staten-Generaal, daartoe in dubbelen getale bijeengeroepen, beraadslagen en besluiten daarover in verenigde vergadering.

Artikel 19. Wanneer bij overlijden des Konings geen bevoegde opvolger naar de Grondwet bestaat, worden de Staten-Generaal binnen vier maanden na het overlijden door de Raad van State in dubbelen getale bijeengeroepen, ten einde in verenigde vergadering een Koning te benoemen.

Artikel 20. Een Koning, ingevolge benoeming tot de Kroon geroepen, komt voor de erfopvolging in de plaats van Zijne Majesteit WILLEM FREDERIK, Prins van Oranje-Nassau.

Artikel 21. De Koning kan geen vreemde Kroon dragen. In geen geval kan de zetel der Regering buiten het Rijk worden verplaatst.

Artikel 21a. De wet regelt, wie lid is van het Koninklijk Huis.

TWEEDE AFDELING

Van de uitkeringen aan de Koning en aan andere leden van het Koninklijk Huis

Artikel 22. De Koning ontvangt jaarlijks ten laste van het Rijk uitkeringen naar regels bij de wet te stellen. Deze wet bepaalt aan welke andere leden van het Koninklijk Huis uitkeringen ten laste van het Rijk worden toegekend en regelt deze uitkeringen.

De door hen ontvangen uitkeringen ten laste van het Rijk, alsmede de vermogensbestanddelen welke dienstbaar zijn aan de uitoefening van hun functie, zijn vrij van persoonlijke belastingen. Voorts is hetgeen de Koning of de vermoedelijke erfgenaam van de Kroon krachtens erfrecht of door schenking verkrijgt van een lid van het Koninklijk Huis vrij van de rechten van successie, overgang en schenking. Verdere vrijdom van belasting kan bij de wet worden verleend.

De Kamers der Staten-Generaal kunnen ontwerpen van in de vorige leden bedoelde wetten alleen aannemen met ten minste twee derden van het aantal uitgebrachte stemmen.

(De artikelen 23 en 24 zijn vervallen.)

Artikel 25. De Koning richt zijn Huis naar eigen goedvinden in.

(Artikel 26 is vervallen.)

Artikel 27. De oudste van des Konings zonen, of verdere mannelijke nakomelingen, die de vermoedelijke erfgenaam is van de Kroon, is des Konings eerste onderdaan, en voert de titel van Prins van Oranje.

(De artikelen 28, 29 en 30 zijn vervallen.)

DERDE AFDELING

Van de voogdij des Konings

Artikel 31. De Koning is meerderjarig als zijn achttiende jaar vervuld is.

Hetzelfde geldt van de Prins van Oranje en van de dochter des Konings, die de vermoedelijke erfgenaam is van de Kroon, ingeval dezen Regent worden.

Artikel 32. De voogdij van de minderjarige Koning wordt geregeld en de voogd of voogden worden benoemd bij een wet.

Over het ontwerp dier wet beraadslagen en besluiten de Staten-Generaal in verenigde vergadering.

Artikel 33. Deze wet wordt nog bij het leven van de Koning, voor het geval der minderjarigheid zijns opvolgers, gemaakt. Mocht dit niet zijn geschied, zo worden, is het doenlijk, enige der naaste bloedverwanten van de minderjarige Koning over de regeling der voogdij gehoord.

Artikel 34. Alvorens de voogdij te aanvaarden, legt elke voogd, in een verenigde vergadering van de Staten-Generaal, in handen van de Voorzitter, de volgende eed of belofte af:

„Ik zweer (beloof) trouw aan de Koning; ik zweer „(beloof) al de plichten, welke de voogdij mij oplegt, „heilig te vervullen, en er mij bijzonder op te zullen „toeleggen, om de Koning gehechtheid aan de Grondwet „en liefde voor Zijn volk in te boezemen. „Zo waarlijk helpe mij God almachtig!” („Dat belooft „ik!”)

Artikel 35. Ingeval de Koning buiten staat geraakt de Regering waar te nemen, wordt in het nodige toezicht over zijn persoon voorzien naar de voorschriften, omtrent de voogdij van een minderjarige Koning in artikel 32 bepaald.

De wet bepaalt de eed of de belofte door de hiertoe benoemde voogd of voogden af te leggen.

VIERDE AFDELING

Van het regentschap

Artikel 36. Gedurende de minderjarigheid van de Koning wordt het Koninklijk gezag waargenomen door een Regent.

Artikel 37. De Regent wordt benoemd bij een wet, die tevens de opvolging in het regentschap, tot 's Konings meerderjarigheid toe, kan regelen. Over het ontwerp dier wet beraadslagen en besluiten de Staten-Generaal in verenigde vergadering.

De wet wordt nog bij het leven van de Koning, voor het geval der minderjarigheid zijns opvolgers, gemaakt.

Artikel 38. Het Koninklijk gezag wordt mede aan een Regent opgedragen, ingeval de Koning buiten staat geraakt de regering waar te nemen.

Wanneer de ministers, in rade verenigd, oordelen dat dit geval aanwezig is, geven zij van hun bevinding kennis aan de Raad van State met uitnodiging om binnen een bepaalde termijn advies uit te brengen.

Artikel 39. Blijven zij na afloop van de gestelde termijn bij hun oordeel, dan roepen zij de Staten-Generaal in verenigde vergadering bijeen, om hun, onder overlegging van het advies van de Raad van State, zo dit is ingekomen, van het voorhanden geval verslag te doen.

Artikel 40. Zijn de Staten-Generaal in verenigde vergadering van oordeel, dat het in artikel 38, eerste lid, omschreven geval aanwezig is, dan verklaren zij dit bij een besluit, dat op last van de in artikel 118, tweede lid, aangewezen Voorzitter wordt afgekondigd en dat op de dag der afkondiging in werking treedt.

Bij ontstentenis van deze Voorzitter wordt door de vergadering een Voorzitter benoemd.

Artikel 41. In het geval van artikel 40 is de Prins van Oranje of de dochter des Konings, die de vermoedelijke erfgenaam is van de Kroon, wanneer zij hun achttiende jaar vervuld hebben, van rechtswege Regent.

Artikel 42. Ontbreekt een Prins van Oranje en een dochter des Konings, die de vermoedelijke erfgenaam is van de Kroon, of hebben zij hun achttiende jaar niet vervuld, dan wordt in het regentschap voorzien op de wijze, in artikel 37 bepaald;

in het laatste geval tot aan het tijdstip, waarop zij hun achtende jaar vervuld hebben.

Artikel 43. Het Koninklijk gezag wordt mede waargenomen door een Regent, ingeval de Koning krachtens een wet, waarvan het ontwerp door hem is voorgedragen, tijdelijk de uitoefening van het Koninklijk gezag heeft neergelegd. Over het ontwerp dier wet, welke tevens in de benoeming van de Regent voorziet, beraadslagen en besluiten de Staten-Generaal in verenigde vergadering.

Artikel 44. Bij het aanvaarden van het regentschap legt de Regent in een verenigde vergadering van de Staten-Generaal in handen van de Voorzitter de volgende eed of belofte af:

„Ik zweer (beloof) trouw aan de Koning; ik zweer „(beloof), dat ik in de waarneming van het Koninklijk „gezag, zolang de Koning minderjarig is (zolang de „Koning buiten staat blijft de Regering waar te nemen „of zolang de uitoefening van het Koninklijk gezag is „neergelegd), de Grondwet steeds zal onderhouden en „handhaven.

„Ik zweer (beloof), dat ik de onafhankelijkheid en „het grondgebied van de Staat met al mijn vermogen zal „verdedigen en bewaren; dat ik de algemene en bijzon- „dere vrijheid, en de rechten van alle des Konings onder- „danen en van elk hunner zal beschermen en tot instand- „houding en bevordering van de algemene en bijzondere „welvaart alle middelen aanwenden, welke de wetten te „mijner beschikking stellen, gelijk een goed en getrouw „Regent schuldig is te doen.

„Zo waarlijk helpe mij God almachtig!“ („Dat belooft „ik!“)

Artikel 45. Wanneer een Regent buiten staat geraakt het regentschap waar te nemen, zijn de artikelen 38, tweede lid, 39 en 40 toepasselijk.

Is de opvolging in het regentschap niet geregeld, dan wordt artikel 37, eerste lid, toegepast.

Artikel 46. Het Koninklijk gezag wordt waargenomen door de Raad van State:

1°. bij het overlijden des Konings, zolang niet in de troonopvolging volgens artikel 19 is voorzien, voor de minderjarige Troonopvolger geen Regent is benoemd, of de Troonopvolger of Regent afwezig is;

2°. in de gevallen van de artikelen 40 en 45, zolang de Regent ontbreekt of afwezig is; en bij overlijden van de Regent, zolang zijn opvolger niet benoemd is en het regentschap aanvaard heeft;

3°. ingeval de troonopvolging onzeker is en de Regent ontbreekt of afwezig is.

Deze waarneming houdt van rechtswege op, zodra de bevoegde Troonopvolger of Regent zijn waardigheid heeft aanvaard.

Wanneer in het regentschap moet worden voorzien, dient de Raad van State het daartoe strekkend ontwerp van wet in:

in de gevallen, onder 1°. en 2°. vermeld, binnen de tijd van een maand na de aanvaarding der waarneming van het Koninklijk gezag;

in het geval, onder 3°. vermeld, binnen de tijd van een maand nadat de troonopvolging heeft opgehouden onzeker te zijn.

Artikel 47. Een wet bepaalt, bij de benoeming van de Regent of bij de aanvaarding van het regentschap door de Prins van Oranje of door de dochter des Konings, die de vermoedelijke erfgenaam is van de Kroon, de som, die op het jaarlijks inkomen van de Kroon zal worden genomen voor de kosten van het regentschap.

Deze bepaling kan gedurende het regentschap niet worden veranderd.

Artikel 48. Zodra het in artikel 38 omschreven geval heeft opgehouden te bestaan, wordt dit door de Staten-Generaal

in verenigde vergadering verklaard bij een besluit, dat op last van de Voorzitter, in artikel 40 vermeld, wordt afgekondigd.

Artikel 49. Dit besluit wordt genomen op voorstel van de Regent of van ten minste twintig leden der Staten-Generaal.

Deze leden dienen hun voorstel in bij de Voorzitter der Eerste Kamer, die de beide Kamers onmiddellijk in verenigde vergadering bijeenroept.

Is de zitting der Kamers gesloten, dan zijn die leden bevoegd de oproeping zelf te doen.

Artikel 50. De ministers en de voogd of voogden zijn persoonlijk gehouden aan de Kamers der Staten-Generaal, zo dikwerf dit wordt gevraagd, omtrent de toestand van de Koning of van de Regent verslag te doen.

Artikel 104, derde lid, is te dezen ook op de voogden toepasselijk.

Artikel 51. Onmiddellijk na afkondiging van het in artikel 48 omschreven besluit herneemt de Koning de waarneming der Regering.

VIJFDE AFDELING

Van de inhuldiging des Konings

Artikel 52. De Koning, de Regering aanvaard hebbende, wordt zodra mogelijk plechtig beëdigd en ingehuldigd binnen de stad Amsterdam, in een openbare en verenigde vergadering der Staten-Generaal.

Artikel 53. In deze vergadering wordt door de Koning de volgende eed of belofte op de Grondwet afgelegd:

„Ik zweer (beloof) aan het Nederlandse volk, dat Ik „de Grondwet steeds zal onderhouden en handhaven.

„Ik zweer (beloof) dat Ik de onafhankelijkheid en het „grondgebied van de Staat met al Mijn vermogen zal ver- „dedigen en bewaren; dat Ik de algemene en bijzondere „vrijheid en de rechten van alle Mijne onderdanen zal „beschermen, en tot instandhouding en bevordering van de „algemene en bijzondere welvaart alle middelen zal aan- „wenden, welke de wetten te Mijner beschikking stellen, „zoals een goed Koning schuldig is te doen.

„Zo waarlijk helpe Mij God almachtig!“ („Dat belooft „Ik!“)

Artikel 54. Na het afleggen van deze eed of belofte wordt de Koning in dezelfde vergadering gehuldigd door de Staten-Generaal, wier Voorzitter de volgende plechtige verklaring uitspreekt, die vervolgens door hem en elk der leden, hoofd voor hoofd, beëdigd of bevestigd wordt:

„Wij ontvangen en huldigen, in naam van het Neder- „landse volk en krachtens de Grondwet, U als Koning; „wij zweren (beloven), dat wij Uw onschendbaarheid en „de rechten Uwer Kroon zullen handhaven; wij zweren „(beloven) alles te zullen doen wat goede en getrouwe „Staten-Generaal schuldig zijn te doen.

„Zo waarlijk helpe ons God almachtig!“ („Dat beloven „wij!“)

ZESDE AFDELING

Van de macht des Konings

Artikel 55. De Koning is onschendbaar; de ministers zijn verantwoordelijk.

Artikel 56. De uitvoerende macht berust bij de Koning.

Artikel 57. Door de Koning worden algemene maatregelen van bestuur vastgesteld.

Bepalingen, door straffen te handhaven, worden in die maatregelen niet gemaakt, dan krachtens de wet.

De wet regelt de op te leggen straffen.

Artikel 58. De Koning heeft het opperbestuur der buitenlandse betrekkingen.

Hij bevordert de ontwikkeling der internationale rechtsorde.

Artikel 59. De Koning verklaart het Koninkrijk niet in oorlog met een andere Mogendheid dan na voorafgaande toestemming van de Staten-Generaal. De toestemming is niet vereist, wanneer het overleg met de Staten-Generaal, tengevolge van een feitelijk bestaande oorlogstoestand, niet mogelijk is gebleken.

De Staten-Generaal beraadslagen en besluiten terzake in verenigde vergadering.

De Koning verklaart een oorlog tussen het Koninkrijk en een andere Mogendheid niet beëindigd dan na voorafgaande toestemming van de Staten-Generaal.

Artikel 60. Overeenkomsten met andere Mogendheden en met volkenrechtelijke organisaties worden door of met machtiging van de Koning gesloten en, voor zover de overeenkomst zulks eist, door de Koning bekrachtigd.

De overeenkomsten worden zo spoedig mogelijk aan de Staten-Generaal medegedeeld; zij worden niet bekrachtigd en treden niet in werking dan nadat zij door de Staten-Generaal zijn goedgekeurd.

De rechter treedt niet in beoordeling van de grondwettigheid van overeenkomsten.

Artikel 61. De goedkeuring wordt uitdrukkelijk of stilzwijgend verleend.

De uitdrukkelijke goedkeuring wordt verleend bij de wet.

De stilzwijgende goedkeuring is verleend, indien niet binnen dertig dagen na een daartoe strekkende overlegging van de overeenkomst aan de beide Kamers der Staten-Generaal door of namens een der Kamers of door ten minste een vijfde van het grondwettelijk aantal leden van een der Kamers de wens wordt te kennen gegeven, dat de overeenkomst aan de uitdrukkelijke goedkeuring zal worden onderworpen.

De in het vorig lid bedoelde termijn wordt geschorst gedurende de tijd, dat de zitting der Staten-Generaal gesloten is.

Artikel 62. De goedkeuring is — behoudens in het geval, bedoeld in artikel 63 — niet vereist:

a. indien het een overeenkomst betreft, waarvoor dit bij de wet is bepaald;

b. indien de overeenkomst uitsluitend betreft de uitvoering van een goedgekeurde overeenkomst, voor zover in de wet tot goedkeuring geen voorbehoud terzake is gemaakt;

c. indien de overeenkomst geen belangrijke geldelijke verplichtingen aan het Koninkrijk oplegt en voor ten hoogste een jaar is gesloten;

d. indien in buitengewone gevallen van dwingende aard het belang van het Koninkrijk zich er bepaaldelijk tegen verzet, dat de overeenkomst niet in werking treedt dan nadat zij is goedgekeurd.

Een overeenkomst, als bedoeld in het eerste lid onder d, wordt alsnog zo spoedig mogelijk aan goedkeuring van de Staten-Generaal onderworpen. Artikel 61 is daarbij van toepassing. Indien de goedkeuring aan de overeenkomst wordt onthouden, wordt de overeenkomst zo spoedig als zulks rechtens mogelijk is beëindigd.

Tenzij het belang van het Koninkrijk zich daartegen bepaaldelijk verzet, wordt zij niet aangegaan dan onder voorbehoud van haar beëindiging bij onthouding van goedkeuring.

Artikel 63. Indien de ontwikkeling van de internationale rechtsorde zulks vordert, kan in een overeenkomst worden afgeweken van bepalingen van de Grondwet. In zodanig geval kan de goedkeuring slechts uitdrukkelijk worden verleend; de Kamers der Staten-Generaal kunnen het ontwerp van een daartoe strekkende wet niet aannemen dan met twee derden der uitgebrachte stemmen.

Artikel 64. Voor toetreding tot en opzegging van overeenkomsten vinden de bepalingen van de vier voorgaande artikelen overeenkomstige toepassing.

Artikel 65. Bepalingen van overeenkomsten, welke naar haar inhoud een ieder kunnen verbinden, hebben deze verbindende kracht nadat zij zijn bekend gemaakt.

De wet geeft regels omtrent de bekendmaking van overeenkomsten.

Artikel 66. Binnen het Koninkrijk geldende wettelijke voorschriften vinden geen toepassing, wanneer deze toepassing niet verenigbaar zou zijn met een ieder verbindende bepalingen van overeenkomsten, die hetzij vóór, hetzij na de totstandkoming der voorschriften zijn aangegaan.

Artikel 67. Met inachtneming, zo nodig, van het bepaalde in artikel 63, kunnen bij of krachtens overeenkomst aan volkenrechtelijke organisaties bevoegdheden tot wetgeving, bestuur en rechtspraak worden opgedragen.

Ten aanzien van besluiten van volkenrechtelijke organisaties zijn de artikelen 65 en 66 van overeenkomstige toepassing.

Artikel 68. De Koning heeft het oppergezag over de krijgsmacht.

De militaire officieren worden door hem benoemd. Zij worden door hem bevorderd, ontslagen of op pensioen gesteld, volgens de regels door de wet te bepalen.

De pensioenen worden door de wet geregeld.

(De artikelen 69, 70 en 71 zijn vervallen.)

Artikel 72. De Koning heeft het opperbestuur van de alomene geldmiddelen. Hij regelt de bezoldiging van alle colleges en ambtenaren, die uit 's Rijks kas worden betaald.

De wet regelt de bezoldiging van de Raad van State, van de Algemene Rekenkamer en van de rechterlijke macht.

De Koning brengt de bezoldigingen op de begroting der Rijksuitgaven.

De pensioenen der ambtenaren worden door de wet geregeld.

Artikel 73. De Koning heeft het recht van de munt. Hij vermag zijn beeltenis op de muntspeciën te doen stellen.

Artikel 74. De Koning verleent adeldom.

Vreemde adeldom kan door geen Nederlander worden aangenomen.

Artikel 75. Ridderorden worden door een wet, op het voorstel des Konings, ingesteld.

Artikel 76. Vreemde orden, waaraan geen verplichtingen verbonden zijn, mogen worden aangenomen door de Koning en, met zijn toestemming, door de Prinsen van zijn Huis.

In geen geval mogen andere Nederlanders, of de vreemdelingen, die in Nederlandse staatsdienst zijn, vreemde orde-taken, titels, rang of waardigheid aannemen, zonder bijzonder verlof van de Koning.

Artikel 77. De Koning heeft het recht van gratie van straffen door rechterlijk vonnis opgelegd.

Hij oefent dat recht uit na het advies te hebben ingewonnen van de rechter daartoe bij algemene maatregel van bestuur aangewezen.

Amnestie of abolitie worden niet dan bij een wet toegestaan.

Artikel 78. Dispensatie van wetsbepalingen kan door de Koning slechts worden verleend met machtiging van de wet.

De wet, welke deze machtiging verleent, noemt de bepalingen, waarover de bevoegdheid tot dispensatie zich uitstrekt.

Dispensatie van bepalingen van algemene maatregelen van bestuur is toegelaten voor zover de Koning zich de bevoegdheid daartoe bij de maatregel uitdrukkelijk heeft voorbehouden.

Artikel 79. De geschillen tussen provinciën onderling; provinciën en gemeenten; gemeenten onderling; alsmede tussen provinciën of gemeenten en waterschappen, veenschappen en

veenspolders; niet behorende tot die, vermeld in artikel 167 of tot die, waarvan de beslissing krachtens artikel 168 is opgedragen aan de gewone rechter of aan een college, met administratieve rechtspraak belast, worden door de Koning beslist.

Artikel 80. De Koning draagt aan de Staten-Generaal ontwerpen van wet voor en doet hun zodanige andere voorstellen als hij nodig acht.

Hij heeft het recht de door de Staten-Generaal aangenomen wetsontwerpen al of niet goed te keuren.

Artikel 81. De wijze van afkondiging der wetten en der algemene maatregelen van bestuur en het tijdstip waarop zij aanvangen verbindende te zijn, worden door de wet geregeld. Het formulier van afkondiging der wetten is het volgende:

„Wij” enz. „Koning der Nederlanden,” enz.

„Allen, die deze zullen zien of horen lezen, saluut! doen „te weten:

„Alzo Wij in overweging genomen hebben, dat” enz.
(De beweegredenen der wet.)

„Zo is het, dat Wij, de Raad van State gehoord, en „met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goed- „gevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en ver- „staan bij deze” enz.

(De inhoud der wet.)

„Gegeven”, enz.

Ingeval een Koningin regeert of het Koninklijk gezag door een Regent of door de Raad van State wordt waargenomen, wordt de daardoor nodige wijziging in dit formulier gebracht.

Artikel 82. De Koning heeft het recht om de Kamers der Staten-Generaal, elke afzonderlijk of beide te zamen, te ontbinden.

Het besluit, waardoor die ontbinding wordt uitgesproken, houdt tevens de last in tot het verkiezen van nieuwe Kamers binnen veertig dagen, en tot het samenkomen der nieuw verkozen Kamers binnen drie maanden.

De wet kan voor de na een ontbinding gekozen Kamers een andere zittingsduur dan in de artikelen 95 en 101 is bepaald, vaststellen.

De Raad van State, het Koninklijk gezag waarnemende, oefent het recht van ontbinding niet uit.

ZEVENDE AFDELING

Van de Raad van State, de Ministers, de Staatssecretarissen en de vaste colleges van advies en bijstand

Artikel 83. Er is een Raad van State, welks samenstelling en bevoegdheid worden geregeld door de wet.

De Koning is Voorzitter van de Raad, en benoemt de leden. De Prins van Oranje en de dochter des Konings, die de vermoedelijke erfgenaam is van de Kroon, hebben, nadat hun achttiende jaar is vervuld, van rechtswege zitting in de Raad.

Artikel 84. De Koning brengt ter overweging bij de Raad van State alle voorstellen door hem aan de Staten-Generaal te doen of door deze aan hem gedaan, alsmede alle algemene maatregelen van bestuur.

Aan het hoofd der uit te vaardigen besluiten wordt melding gemaakt dat de Raad van State deswege gehoord is.

De Koning hoort wijders de Raad van State over overeenkomsten met andere Mogendheden en volkenrechtelijke organisaties, waarvan de goedkeuring door de Staten-Generaal vereist is, alsmede over alle zaken, waarin hij dat nodig oordeelt.

De Koning alleen besluit en geeft telkens van zijn genomen besluit kennis aan de Raad van State.

Artikel 85. De wet kan aan de Raad van State of aan een afdeling van die Raad de uitspraak over geschillen opdragen.

Artikel 86. De Koning stelt ministeriële departementen in. Hij benoemt Ministers en ontslaat hen naar welgevalen. Hij kan Ministers benoemen, die niet belast zijn met de leiding

van een ministerieel departement. Hij kan voor een departement een of meer Staatssecretarissen benoemen, die in alle gevallen, waarin de Minister, hoofd van het departement, zulks nodig acht en met inachtneming van diens aanwijzingen in diens plaats als Minister optreden. De Staatssecretaris is uit dien hoofde verantwoordelijk, onverminderd de verantwoordelijkheid van de Minister, hoofd van het departement. Op hem is van overeenkomstige toepassing hetgeen omtrent Ministers is bepaald in dit artikel en in de artikelen 55, 104, 106, 107, 120 en 178.

De Ministers zorgen voor de uitvoering der Grondwet en der andere wetten, voor zoverre die van de Kroon afhangt. Hun verantwoordelijkheid wordt geregeld door de wet.

Bij het aanvaarden van hun betrekking leggen zij in handen van de Koning de volgende eed of belofte af:

„Ik zweer (beloof) getrouwheid aan de Koning en aan „de Grondwet; ik zweer (beloof) al de plichten, welke „het ministerambt mij oplegt, getrouw te zullen vervullen. „Zo waarlijk helpe mij God almachtig!” („Dat belooft „ik!”)

Alvorens tot die eed of die belofte te worden toegelaten, leggen zij de volgende eed (verklaring en belofte) van zuivering af:

„Ik zweer (verklaar), dat ik, om tot Minister te worden „benoemd, directelijk of indirectelijk, aan geen persoon, „onder wat naam of voorwendsel ook, enige giften of „gaven beloofd of gegeven heb.

„Ik zweer (beloof), dat ik om iets hoegenaamd in deze „betrekking te doen of te laten, van niemand hoegenaamd „enige beloften of geschenken aannemen zal, directelijk of „indirectelijk.

„Zo waarlijk helpe mij God almachtig!” („Dat verklaar „en belooft ik!”)

Alle koninklijke besluiten en beschikkingen worden door één of meer van de Ministers mede-ondertekend.

Artikel 87. De instelling van vaste colleges van advies en bijstand aan de Regering geschiedt krachtens de wet, die tevens regelen inhoudt omtrent hun benoeming, samenstelling, werkwijze en bevoegdheid.

DERDE HOOFDSTUK

Van de Staten-Generaal

EERSTE AFDELING

Van de samenstelling der Staten-Generaal

Artikel 88. De Staten-Generaal vertegenwoordigen het gehele Nederlandse volk.

Artikel 89. De Staten-Generaal zijn verdeeld in een Eerste en Tweede Kamer.

Artikel 90. De leden der Tweede Kamer worden rechtstreeks gekozen door de ingezetenen, tevens Nederlanders of door de wet als Nederlandse onderdanen erkend, die de door de wet te bepalen leeftijd, welke niet beneden achttien jaren mag zijn, hebben bereikt. Ieder kiezer brengt slechts één stem uit.

De wet bepaalt, in hoeverre de uitoefening van het kiesrecht wordt geschorst voor de militairen voor de tijd, gedurende welke zij zich onder de wapenen bevinden.

Van de uitoefening van het kiesrecht zijn uitgesloten zij, wie dat recht bij onherroepelijke rechterlijke uitspraak is ontzegd; zij die rechtens van hun vrijheid zijn beroofd; zij die krachtens onherroepelijke rechterlijke uitspraak wegens krankzinnigheid of zwakheid van vermogens, de beschikking of het beheer over hun goederen hebben verloren en zij die van de ouderlijke macht of de voogdij over een of meer hunner kinderen ontzet zijn. Aan onherroepelijke veroordeling tot een vrijheidsstraf van meer dan een jaar of wegens bedelarij of land-

loperij, zomede aan meer dan twee, binnen een door de wet te bepalen tijdperk vallende, onherroepelijke rechterlijke uitspraken openbare dronkenschap vaststellende, verbindt de wet tijdelijk of blijvend verlies van kiesrecht.

Artikel 91. De Tweede Kamer bestaat uit honderd en vijftig leden, gekozen op de grondslag van evenredige vertegenwoordiging binnen door de wet te stellen grenzen.

Alles wat verder het kiesrecht en de wijze van verkiezing betreft, wordt door de wet geregeld.

Artikel 92. De Eerste Kamer bestaat uit vijf en zeventig leden.

Zij worden verkozen door de leden van de Staten der provinciën op de grondslag van evenredige vertegenwoordiging binnen door de wet te stellen grenzen.

Artikel 93. Wanneer de Staten-Generaal in dubbelen getale worden bijeengeroepen, wordt aan de gewone leden van elke Kamer een gelijk getal buitengewone leden toegevoegd, op dezelfde wijze als de gewone te verkiezen.

Het besluit der bijeenroeping wijst tevens de dag der verkiezing aan.

TWEDE AFDELING

Van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Artikel 94. Om lid der Tweede Kamer te kunnen zijn wordt vereist, dat men Nederlander of door de wet als Nederlands onderdaan erkend zij, de ouderdom van vijftientig jaren vervuld hebbe, niet van de verkiesbaarheid ontzet zij, noch van de uitoefening van het kiesrecht zij uitgesloten krachtens de daarentrent ingevolge artikel 90, derde lid, getroffen regeling, met uitzondering van gerechtelijke vrijheidsberoving en veroordeling tot een vrijheidsstraf anders dan wegens bedelarij of landloperij of wegens een feit, waaruit openbare dronkenschap blijkt.

Artikel 95. De leden der Tweede Kamer worden gekozen voor vier jaren.

Zij treden tegelijk af en zijn dadelijk herkiesbaar.

Artikel 96. De leden stemmen zonder last van of ruggespraak met hen, die benoemen.

Artikel 97. Bij het aanvaarden hunner betrekking leggen zij de volgende eed of belofte af:

„Ik zweer (beloof) getrouwheid aan de Grondwet.

„Zo waarlijk helpe mij God almachtig!“ („Dat belof ik!“)

Alvorens tot die eed of die belofte te worden toegelaten, leggen zij de volgende eed (verklaring en belofte) van zuivering af:

„Ik zweer (verklaar), dat ik, om tot lid der Staten-Generaal te worden benoemd, directelijk of indirectelijk, aan geen persoon, onder wat naam of voorwendsel ook, enige giften of gaven beloofd of gegeven heb.

„Ik zweer (beloof), dat ik om iets hoegenaamd in deze betrekking te doen of te laten, van niemand hoegenaamd enige beloften of geschenken aannemen zal, directelijk of indirectelijk.

„Zo waarlijk helpe mij God almachtig!“ („Dat verklaar en belof ik!“)

Deze eden (beloften en verklaring) worden afgelegd in handen van de Koning of in de vergadering der Tweede Kamer in handen van de Voorzitter, daartoe door de Koning gemachtigd.

Artikel 98. De Voorzitter wordt door de Koning benoemd voor het tijdperk ener zitting, uit een door de Kamer aangeboden opgave van drie leden.

Artikel 99. De wet regelt de geldelijke voorzieningen ten behoeve van de leden en de gewezen leden en hun nabestaanden. De Kamers der Staten-Generaal kunnen het ontwerp van deze wet alleen aannemen met ten minste twee derden van het aantal uitgebrachte stemmen.

DERDE AFDELING

Van de Eerste Kamer der Staten-Generaal

Artikel 100. Om lid der Eerste Kamer te kunnen zijn, moet men voldoen aan dezelfde vereisten als voor het lidmaatschap der Tweede Kamer zijn gesteld.

Artikel 101. De leden der Eerste Kamer worden gekozen voor zes jaren. Artikel 96 is op hen van toepassing.

Zij leggen bij het aanvaarden hunner betrekking gelijke eden (beloften en verklaring) af, als voor de leden der Tweede Kamer zijn bepaald, hetzij in handen van de Koning, hetzij in de vergadering der Eerste Kamer in handen van de Voorzitter, daartoe door de Koning gemachtigd.

Om de drie jaren treden beurtelings acht en dertig leden en zeven en dertig leden af. De uitvallende leden zijn dadelijk herkiesbaar.

De wet regelt de geldelijke voorzieningen ten behoeve van de leden. De Kamers der Staten-Generaal kunnen het ontwerp van deze wet alleen aannemen met ten minste twee derden van het aantal uitgebrachte stemmen.

Artikel 102. De Voorzitter wordt door de Koning uit de leden benoemd voor het tijdperk ener zitting.

VIERDE AFDELING

Beschikkingen aan beide Kamers gemeen

Artikel 103. Niemand kan tegelijk lid der beide Kamers zijn.

Die tegelijk tot lid van beide Kamers is gekozen, verklaart welke dier benoemingen hij aanneemt.

Artikel 104. De ministers hebben zitting in de beide Kamers. Zij hebben als zodanig alleen een raadgevende stem. Zij kunnen zich in de vergadering doen bijstaan door de ambtenaren, daartoe door hen aangewezen.

Zij geven aan de Kamers, hetzij mondeling, hetzij schriftelijk, de verlangde inlichtingen, waarvan het verlenen niet strijdig kan worden geoordeeld met het belang van de Staat.

Zij kunnen door elk der Kamers worden uitgenodigd om te dien einde ter vergadering tegenwoordig te zijn.

Artikel 105. Beide Kamers hebben, zowel ieder afzonderlijk als in verenigde vergadering, het recht van onderzoek (enquête), te regelen door de wet.

Artikel 106. Een lid van de Staten-Generaal kan niet tegelijkertijd zijn Minister, vice-president of lid van de Raad van State, president, vice-president of lid van of procureur-generaal of advocaat-generaal bij de Hoge Raad, noch president of lid van de Algemene Rekenkamer, noch Commissaris des Konings in een provincie.

Nochtans kan een Minister, bij een verkiezing tot lid der Staten-Generaal gekozen, ten hoogste drie maanden na zijn toelating als lid het ambt van Minister en het lidmaatschap der Staten-Generaal verenigen.

De wet regelt voor zoveel nodig de gevolgen van de vereniging van het lidmaatschap van een der beide Kamers met andere dan de in het eerste lid uitgesloten, uit 's Lands kas bezoldigde ambten.

Krijgsliden in werkelijke dienst, het lidmaatschap van een der beide Kamers aanvaardende, zijn gedurende dat lidmaatschap van rechtswege op non-activiteit. Ophoudende lid te zijn, keren zij tot de werkelijke dienst terug.

Artikel 107. De leden der Staten-Generaal, alsmede de ministers, de commissarissen bedoeld in artikel 120, tweede lid, en de ambtenaren, bedoeld in artikel 104, eerste lid, zijn niet gerechtelijk vervolgbaar voor hetgeen zij in de vergadering hebben gezegd of aan haar schriftelijk hebben overgelegd.

Artikel 108. Voor zover de wet niet anders bepaalt, onderzoekt elke Kamer de geloofsbrieven harer nieuw inkomende leden, en beslist de geschillen, welke aangaande die geloofs-

brieven of de verkiezing zelf oprijzen, volgens regels door de wet te stellen.

Artikel 109. Elke Kamer benoemt haar griffier. Deze mag niet tegelijk lid van een der Kamers zijn.

Artikel 110. De Staten-Generaal komen ten minste eenmaal 's jaars te zamen.

Hun gewone zitting wordt geopend op de derde Dinsdag in September.

De Koning roept een buitengewone zitting bijeen, zo dikwijls hij zulks nodig oordeelt.

Artikel 111. De afzonderlijke vergaderingen der beide Kamers en evenzo de verenigde vergaderingen worden in het openbaar gehouden.

De deuren worden gesloten, wanneer een tiende gedeelte der aanwezige leden het vordert of de Voorzitter het nodig keurt.

De vergadering beslist, of met gesloten deuren zal worden beraadslaagd.

Over de punten in besloten vergadering behandeld, kan daarin ook een besluit worden genomen.

Artikel 112. Is bij overlijden des Konings of bij afstand van de Kroon de zitting gesloten, dan vergaderen de Staten-Generaal zonder voorafgaande oproeping.

Deze buitengewone zitting wordt op de vijfde dag na het overlijden of na de afstand geopend. Zijn de Kamers ontbonden, dan vangt deze termijn aan van de afloop der nieuwe verkiezingen.

Artikel 113. De zitting der Staten-Generaal wordt in verenigde vergadering der beide Kamers door de Koning of door een commissie van zijnentwege geopend. Zij wordt op dezelfde wijze gesloten, wanneer hij oordeelt, dat het belang van de Staat niet vordert haar te doen voortduren.

De gewone jaarlijkse zitting duurt ten minste twintig dagen, tenzij de Koning gebruik make van het recht in artikel 82 omschreven.

Artikel 114. Bij ontbinding van een der Kamers of van beide sluit de Koning tevens de zitting der Staten-Generaal.

Artikel 115. De Kamers mogen noch afzonderlijk noch in verenigde vergadering beraadslagen of besluiten, zo niet meer dan de helft der leden tegenwoordig is.

Artikel 116. Alle besluiten over zaken worden bij volstreckte meerderheid der stemmende leden opgemaakt.

Bij staken van stemmen wordt het nemen van het besluit tot een volgende vergadering uitgesteld.

In deze, en evenzo in een voltallige vergadering, wordt, bij staken van stemmen, het voorstel geacht niet te zijn aangenomen.

De stemming moet geschieden bij hoofdelijke oproeping, wanneer één der leden dit verlangt en alsdan mondeling.

Artikel 117. De stemming over personen voor de benoemingen of voordrachten in de Grondwet vermeld, geschiedt bij besloten en ongetekende briefjes.

De volstreckte meerderheid der stemmende leden beslist; bij staken van stemmen beslist het lot.

Artikel 118. Bij een verenigde vergadering worden de beide Kamers als slechts één beschouwd en nemen haar leden, naar willekeur, door elkander plaats.

De Voorzitter der Eerste Kamer heeft de leiding der vergadering.

VIJFDE AFDELING

Van de wetgevende macht

Artikel 119. De wetgevende macht wordt gezamenlijk door de Koning en de Staten-Generaal uitgeoefend.

Artikel 120. De Koning zendt zijn voorstellen, hetzij van wet, hetzij andere, aan de Tweede Kamer bij een schriftelijke boodschap of door een commissie.

Hij kan aan bijzondere door hem aangewezen commissarissen opdragen de ministers bij het behandelen van die voorstellen in de vergaderingen der Staten-Generaal bij te staan.

Artikel 121. Aan de openbare beraadslaging over enig ingekomen voorstel des Konings gaat altijd een onderzoek van dat voorstel vooraf.

De Kamer bepaalt in haar Reglement van Orde de wijze, waarop dit onderzoek zal worden ingesteld.

Artikel 122. De Tweede Kamer alsmede de verenigde vergadering der Staten-Generaal heeft het recht wijzigingen in een voorstel des Konings te maken.

Artikel 123. Wanneer de Tweede Kamer tot aanneming van het voorstel, hetzij onveranderd, hetzij gewijzigd, besluit, zendt zij het aan de Eerste Kamer met het volgende formulier:

„De Tweede Kamer der Staten-Generaal zendt aan de „Eerste Kamer het hiernevens gaande voorstel des Konings „en is van oordeel, dat het, zoals het daar ligt, door de „Staten-Generaal behoort te worden aangenomen.”

Wanneer de Tweede Kamer tot het niet-aannemen van het voorstel besluit, geeft zij daarvan kennis aan de Koning met het volgende formulier:

„De Tweede Kamer der Staten-Generaal betuigt de „Koning haar dank voor Zijn ijver in het bevorderen van „de belangen van de Staat en verzoekt Hem eerbiedig het „gedane voorstel in nadere overweging te nemen.”

Artikel 124. De Eerste Kamer overweegt, met inachtneming van artikel 121 het voorstel zodanig als het door de Tweede Kamer is aangenomen.

Wanneer zij tot aanneming van het voorstel besluit, geeft zij daarvan kennis aan de Koning en aan de Tweede Kamer met de volgende formulieren:

„Aan de Koning.

„De Staten-Generaal betuigen de Koning hun dank voor „Zijn ijver in het bevorderen van de belangen van de „Staat en verenigen zich met het voorstel zoals het daar „ligt.”

„Aan de Tweede Kamer.

„De Eerste Kamer der Staten-Generaal geeft aan de „Tweede Kamer kennis, dat zij zich heeft verenigd met „het voorstel betreffende . . . . ., op de . . . . . aan „haar door de Tweede Kamer toegezonden.”

Wanneer de Eerste Kamer tot niet-aanneming van het voorstel besluit, geeft zij daarvan kennis aan de Koning en aan de Tweede Kamer met de volgende formulieren:

„Aan de Koning.

„De Eerste Kamer der Staten-Generaal betuigt de „Koning haar dank voor Zijn ijver in het bevorderen van „de belangen van de Staat, en verzoekt Hem eerbiedig het „gedane voorstel in nadere overweging te nemen.”

„Aan de Tweede Kamer.

„De Eerste Kamer der Staten-Generaal geeft aan de „Tweede Kamer kennis, dat zij de Koning eerbiedig heeft „verzocht het voorstel betreffende . . . . ., op de . . . . . „aan haar door de Tweede Kamer toegezonden, in nadere „overweging te nemen.”

Artikel 125. Zolang de Eerste Kamer nog niet heeft beslist, blijft de Koning bevoegd het door hem gedaan voorstel weder in te trekken.

Artikel 126. De Staten-Generaal hebben het recht voorstellen van wet aan de Koning te doen.

Artikel 127. De voordracht daartoe behoort uitsluitend aan de Tweede Kamer, die het voorstel overweegt op gelijke wijze als zulks ten aanzien van 's Konings voorstellen is bepaald, en, na aanneming, aan de Eerste Kamer verzendt met het volgende formulier:

„De Tweede Kamer der Staten-Generaal zendt aan de Eerste Kamer het hiernevensgaande voorstel, en is van oordeel, dat de Staten-Generaal daarop 's Konings be-willing behoren te verzoeken.”

Zij is bevoegd aan een of meer van haar leden de schriftelijke en mondelinge verdediging van haar voorstel in de Eerste Kamer op te dragen.

Artikel 128. Wanneer de Eerste Kamer, na daarover op de gewone wijze te hebben beraadslaagd, het voorstel goedkeurt, zendt zij het aan de Koning met het volgende formulier:

„De Staten-Generaal, oordelende dat het nevensgaande voorstel zou kunnen strekken tot bevordering van de belangen van de Staat, verzoeken eerbiedig daarop 's Konings bewilliging.”

Voorts geeft zij daarvan kennis aan de Tweede Kamer met het volgende formulier:

„De Eerste Kamer der Staten-Generaal geeft kennis aan de Tweede Kamer, dat zij zich heeft verenigd met het van haar op de . . . . . ontvangen voorstel betreffende . . . . . en daarop namens de Staten-Generaal 's Konings bewilliging heeft verzocht.”

Wanneer de Eerste Kamer het voorstel niet goedkeurt, zo geeft zij daarvan kennis aan de Tweede Kamer met het volgende formulier:

„De Eerste Kamer der Staten-Generaal heeft geen genoegzame reden gevonden om op het hiernevens teruggaande voorstel 's Konings bewilliging te verzoeken.”

Artikel 129. Andere voordrachten, dan voorstellen van wet, kunnen door elke Kamer afzonderlijk aan de Koning worden gedaan.

Artikel 130. De Koning doet de Staten-Generaal zo spoedig mogelijk kennis dragen, of hij een voorstel van wet, door hen aangenomen, al dan niet goedkeurt. Die kennisgeving geschiedt met een der volgende formulieren:

„De Koning bewilligt in het voorstel.”

of:

„De Koning houdt het voorstel in overweging.”

Artikel 131. Alle voorstellen van wet, door de Staten-Generaal aangenomen en door de Koning goedgekeurd, verkrijgen kracht van wet en worden door de Koning afgekondigd. De wetten zijn onschendbaar.

(Artikel 132 is vervallen.)

ZESDE AFDELING

Van de begroting

Artikel 133. Door de wet worden de begrotingen van alle uitgaven des Rijks vastgesteld, en de middelen tot dekking aangewezen.

Artikel 134. De ontwerpen der algemene begrotingswetten worden door de Koning bij de Tweede Kamer ingediend dadelijk na het openen der gewone zitting van de Staten-Generaal, vóór de aanvang van het tijdperk, waarvoor de begrotingen moeten dienen. Dat tijdperk mag niet langer zijn dan twee jaar.

Artikel 135. Geen hoofdstuk der begroting van uitgaven kan meer dan die voor een departement van algemeen bestuur behelzen.

Ieder hoofdstuk wordt in één of meer ontwerpen van wet vervat.

Door zodanige wet kan overschrijving worden toegestaan.

Artikel 136. De verantwoording van de Rijksuitgaven en -ontvangsten over elke dienst wordt, onder overlegging van de door de Rekenkamer goedgekeurde rekening, aan de wetgevende macht gedaan naar de voorschriften van de wet.

VIERDE HOOFDSTUK

Van de Provinciale Staten en de Gemeentebesturen

EERSTE AFDELING

Van de samenstelling der Provinciale Staten

Artikel 137. De leden der Provinciale Staten worden voor een bij de wet te bepalen aantal jaren rechtstreeks gekozen door de ingezetenen der provincie, tevens Nederlanders, of door de wet als Nederlandse onderdanen erkend, die de door de wet te bepalen leeftijd, welke niet beneden achttien jaren mag zijn, hebben bereikt. De verkiezing geschiedt op de grondslag van evenredige vertegenwoordiging binnen door de wet te stellen grenzen.

De laatste zinsnede van het eerste lid, het tweede en derde lid van artikel 90 zijn van toepassing.

Zij treden tegelijk af en zijn dadelijk herkiesbaar.

Om lid der Provinciale Staten te kunnen zijn wordt vereist, dat men Nederlander of door de wet als Nederlands onderdaan erkend en ingezet en der provincie zij, de ouderdom van vijftientwintig jaren vervuld hebbe, niet van de verkiesbaarheid ontzet zij, noch van de uitoefening van het kiesrecht zij uitgesloten krachtens de daaromtrent ingevolge artikel 90, derde lid, getroffen regeling, met uitzondering van gerechtelijke vrijheidsberoving en veroordeling tot een vrijheidsstraf anders dan wegens bedelarij of landloperij of wegens een feit, waaruit openbare dronkenschap blijkt.

De verkiezing van de leden der Provinciale Staten heeft plaats op de wijze door de wet te regelen.

(Artikel 138 is vervallen.)

Artikel 139. De vergaderingen der Staten zijn openbaar, met hetzelfde voorbehoud als ten aanzien van de vergadering der Kamers van de Staten-Generaal is bepaald in artikel 111.

Artikel 140. De leden der Staten stemmen zonder last van of ruggespraak met hen die benoemen.

Artikel 141. Omtrent het beraadslagen en stemmen gelden de regels in de artikelen 115, 116 en 117, eerste lid, ten aanzien van de Kamers der Staten-Generaal voorgeschreven.

TWEDE AFDELING

Van de macht der Provinciale Staten

Artikel 142. Het gezag en de macht van de Staten worden door de wet geregeld met inachtneming van de voorschriften in de volgende artikelen dezer afdeling vervat.

Artikel 143. Aan de Staten wordt de regeling en het bestuur van de huishouding der provincie overgelaten.

Zij maken de verordeningen, die zij voor het provinciaal belang nodig oordelen.

Artikel 144. Wanneer de wetten of de algemene maatregelen van bestuur het vorderen, verlenen de Staten hun medewerking tot uitvoering daarvan.

Artikel 145. Elk besluit der Staten tot het invoeren, wijzigen of afschaffen van een provinciale belasting, behoeft de goedkeuring des Konings.

De wet kan bepalen, dat ook andere besluiten volgens door haar te stellen regels aan de goedkeuring des Konings zijn onderworpen; de goedkeuring van deze besluiten kan niet worden geweigerd dan bij een met redenen omkleed besluit, de Raad van State gehoord.

De wet geeft algemene regels ten aanzien van de provinciale belastingen.

Deze belastingen mogen de doorvoer, de uitvoer naar en de invoer uit andere provinciën niet belemmeren.

Artikel 146. De begroting der provinciale inkomsten en uitgaven, jaarlijks door de Staten op te maken, behoeft de goedkeuring des Konings.

De wet regelt het vaststellen van de provinciale rekening.

Artikel 147. De Staten kunnen de belangen van hun provinciën en van haar ingezetenen bij de Koning en bij de Staten-Generaal voorstaan.

Artikel 148. De Staten benoemen uit hun midden een college van Gedeputeerde Staten, waaraan, volgens de regels door de wet te stellen, de dagelijkse leiding en uitvoering van zaken worden opgedragen, en zulks hetzij de Staten zijn vergaderd of niet.

Artikel 149. De macht des Konings om de besluiten van Provinciale Staten of van Gedeputeerde Staten, die met de wet of het algemeen belang strijdig zijn, te schorsen en te vernietigen, wordt bij de wet geregeld.

Artikel 150. De Koning stelt in elke provincie een Commissaris aan met de uitvoering zijner bevelen belast.

Deze Commissaris is Voorzitter van de vergadering der Provinciale Staten en van die der Gedeputeerde Staten en heeft in laatstgenoemd college stem.

Zijn jaarwedde en de kosten zijner woning worden op de begroting der Rijksuitgaven gebracht. De wet beslist of andere uitgaven van het provinciaal bestuur ten laste van het Rijk komen.

DERDE AFDELING

Van de Gemeentebesturen

Artikel 151. De samenstelling, inrichting en bevoegdheid der gemeentebesturen worden door de wet geregeld met inachtneming der voorschriften in de volgende artikelen dezer afdeling vervat.

Artikel 152. Aan het hoofd der gemeente staat een raad, welks leden rechtstreeks voor een bepaald aantal jaren worden gekozen door de ingezetenen der gemeente, tevens Nederlanders of door de wet als Nederlandse onderdanen erkend, die de door de wet te bepalen leeftijd, welke niet beneden achttien jaren mag zijn, hebben bereikt. De verkiezing geschiedt op de grondslag van evenredige vertegenwoordiging binnen door de wet te stellen grenzen.

De laatste zinsnede van het eerste lid, het tweede en derde lid van artikel 90 zijn van toepassing.

Om lid van de raad te kunnen zijn wordt vereist, dat men Nederlander of door de wet als Nederlands onderdaan erkend en ingezetener der gemeente zij, de ouderdom van drieëntwintig jaren vervuld hebbe, niet van de verkiesbaarheid ontzet zij, noch van de uitoefening van het kiesrecht zij uitgesloten krachtens de daaromtrent ingevolge artikel 90, derde lid, getroffen regeling, met uitzondering van gerechtelijke vrijheidsberoving en veroordeling tot een vrijheidsstraf anders dan wegens bedelarij of landloperij of wegens een feit, waaruit openbare dronkenschap blijkt.

De verkiezing van de raad heeft plaats op de wijze door de wet te regelen.

De Voorzitter wordt door de Koning, ook buiten de leden van de raad, benoemd en door hem ontslagen.

Artikel 153. Aan de raad wordt de regeling en het bestuur van de huishouding der gemeente overgelaten. Hij kan in te bepalen gevallen, met inachtneming van te stellen regels, onder zijn toezicht het bestuur van te bepalen takken van de huishouding der gemeente geheel of ten dele aan andere organen opdragen.

Hij maakt de verordeningen, die hij in het belang der gemeente nodig oordeelt.

Wanneer de wetten, algemene maatregelen van bestuur of provinciale verordeningen het vorderen, verlenen de gemeentebesturen hun medewerking tot uitvoering daarvan.

Wanneer de regeling en het bestuur van de huishouding ener gemeente grovelijk worden verwaarloosd, kan een wet de wijze bepalen, waarop in het bestuur dier gemeente, met afwijking van het eerste en tweede lid van dit artikel, wordt voorzien.

De wet bepaalt, welk gezag het gemeentebestuur vervangt, wanneer dit in gebreke blijft in de uitvoering der wetten, der algemene maatregelen van bestuur of der provinciale verordeningen te voorzien.

Artikel 154. De macht des Konings om de besluiten van gemeentebesturen, die met de wet of het algemeen belang strijdig zijn, te schorsen en te vernietigen, wordt bij de wet geregeld.

Artikel 155. De besluiten der gemeentebesturen, rakende zodanige beschikking over gemeente-eigendom of zodanige andere burgerlijke rechtshandelingen als de wet aanwijst, alsmede de begrotingen van inkomsten en uitgaven, worden aan de goedkeuring der Gedeputeerde Staten onderworpen.

Het opmaken der begrotingen en het vaststellen der rekeningen wordt door de wet geregeld.

Artikel 156. De besluiten der gemeentebesturen rakende het invoeren, wijzigen of afschaffen van een plaatselijke belasting behoeven de goedkeuring des Konings.

De wet geeft algemene regels ten aanzien der plaatselijke belastingen.

Deze belastingen mogen de doorvoer, de uitvoer naar en de invoer uit andere gemeenten niet belemmeren.

Artikel 157. De gemelde besturen kunnen de belangen van hun gemeenten en van haar ingezetenen voorstaan bij de Koning, bij de Staten-Generaal en bij de Staten der provincie waartoe zij behoren.

Artikel 158. De wet regelt de voorziening in zaken, belangen, inrichtingen of werken, bij welke twee of meer gemeenten zijn betrokken.

VIJFDE HOOFDSTUK

Van openbare lichamen voor beroep en bedrijf

Artikel 159. De wet kan voor bepaalde beroepen en bedrijven en groepen daarvan, alsmede voor het beroeps- en bedrijfsleven in het algemeen, lichamen instellen, ten einde reglend op te treden.

De samenstelling, inrichting en bevoegdheid van deze lichamen worden door de wet geregeld.

Artikel 160. De wet kan aan deze lichamen verordenende bevoegdheid geven.

Artikel 161. De besluiten van deze lichamen, die met de wet of het algemeen belang strijdig zijn, kunnen worden geschorst en vernietigd volgens regels bij de wet te stellen.

De wet kan bepaalde besluiten dezer lichamen aan goedkeuring onderwerpen, volgens door haar te stellen regels.

ZESDE HOOFDSTUK

Van andere lichamen met verordenende bevoegdheid

Artikel 162. De wet kan aan andere dan in de Grondwet genoemde lichamen verordenende bevoegdheid geven.

ZEVENDE HOOFDSTUK

Van de Justitie

EERSTE AFDELING

Algemene bepalingen

Artikel 163. Er wordt alom in het Rijk recht gesproken in naam des Konings.

Artikel 164. Het burgerlijk en handelsrecht, het burgerlijk en militair strafrecht, de rechtspleging en de inrichting der rechterlijke macht worden bij de wet geregeld in algemene wetboeken, behoudens de bevoegdheid der wetgevende macht om enkele onderwerpen in afzonderlijke wetten te regelen.

Artikel 165. Onteigening ten algemene nutte kan niet plaats hebben dan na voorafgaande verklaring bij de wet, dat het algemeen nut onteigening vordert en tegen vooraf genoten of vooraf verzekerde schadeloosstelling, een en ander volgens de voorschriften der wet.

De wet bepaalt de gevallen in welke de voorafgaande verklaring bij de wet niet wordt vereist.

Het vereiste, dat de verschuldigde schadeloosstelling vooraf betaald of verzekerd zij, geldt niet, wanneer oorlog, oorlogsgevaar, oproer, brand of watersnood een onverwijfde inbezitting vordert.

Dit artikel is niet van toepassing op aardhaling, waartoe het recht in 1886 bestond.

Artikel 166. Waar in het algemeen belang eigendom door het openbaar gezag moet worden vernietigd of, hetzij voortdurend, hetzij tijdelijk, moet worden onbruikbaar gemaakt, geschiedt dit tegen schadeloosstelling, tenzij de wet het tegendeel bepaalt.

Het gebruik van eigendom tot het voorbereiden en het stellen van militaire inundatiën, wanneer dit wegens oorlog of oorlogsgevaar wordt gevorderd, wordt bij de wet geregeld.

Artikel 167. Alle twistgedingen over eigendom of daaruit voortvloeiende rechten, over schuldvordering en andere burgerlijke rechten behoren bij uitsluiting tot de kennisneming van de rechterlijke macht.

Artikel 168. De wet kan de beslissing van twistgedingen, niet behorende tot die, vermeld in artikel 167, hetzij aan de gewone rechter, hetzij aan een college met administratieve rechtspraak belast, opdragen; zij regelt de wijze van behandeling en de gevolgen der beslissingen.

Artikel 169. De rechterlijke macht wordt alleen uitgeoefend door rechters, welke de wet aanwijst. De wet kan bepalen, dat aan de berechting van door haar aan te wijzen gedingen als in artikel 167 bedoeld mede wordt deelgenomen door niet tot de rechterlijke macht behorende personen.

Artikel 170. Niemand kan tegen zijn wil worden afgetrokken van de rechter, die de wet hem toekent.

De wet regelt de wijze, waarop geschillen over bevoegdheid, tussen de administratieve en rechterlijke macht ontstaan, worden beslist.

Artikel 171. Buiten de gevallen in de wet bepaald, mag niemand in hechtenis worden genomen, dan op een bevel van de rechter, inhoudende de redenen der gedane aanhouding. Dit bevel moet bij, of zo spoedig mogelijk na de aanhouding betekend worden aan degene, tegen wie het is gericht.

De wet bepaalt de vorm van dit bevel en de tijd binnen welke alle aangehouden moeten worden verhoord.

Artikel 172. Het binnentreden in een woning tegen de wil van de bewoner is alleen geoorloofd in de gevallen bij de wet bepaald, krachtens een bijzondere of algemene last van een macht door de wet aangewezen.

De wet regelt de vormen, waaraan de uitoefening van deze bevoegdheid gebonden is.

Artikel 173. Het geheim der aan de post of andere openbare instelling van vervoer toevertrouwde brieven is onschendbaar, behalve op last des rechters, in de gevallen in de wet omschreven.

Artikel 174. Op geen misdrijf mag als straf gesteld worden de algemene verbeurdverklaring der goederen, de schuldige toebehorende.

Artikel 175. Alle vonnissen moeten de gronden waarop zij rusten, inhouden en in strafzaken de wettelijke voorschriften, waarop de veroordeling rust, aanwijzen.

De uitspraak geschiedt met open deuren.

Behoudens de uitzonderingen door de wet bepaald zijn de terechtzittingen openbaar.

De rechter kan in het belang der openbare orde en zedelijkheid van deze regel afwijken.

Voor de door de wet aan te wijzen strafbare feiten kan ook van het bepaalde in het eerste en in het tweede lid worden afgeweken.

TWEDE AFDELING

Van de rechterlijke macht

Artikel 176. Er bestaat een opperste gerechtshof onder de naam van Hoge Raad der Nederlanden, waarvan de leden door de Koning overeenkomstig het volgende artikel worden benoemd.

Artikel 177. Van een voorgevallen vacature wordt door de Hoge Raad aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal kennis gegeven die, ter vervulling daarvan, een voordracht van drie personen aan de Koning aanbiedt, ten einde daaruit een keuze te doen.

De Koning benoemt de president en de vice-president uit de leden van de Hoge Raad.

Artikel 178. De leden der Staten-Generaal, de ministers, de Gouverneurs van Suriname en van de Nederlandse Antillen, de leden van de Raad van State, en de Commissarissen des Konings in de provinciën staan wegens ambtsmisdrijven in die betrekkingen gepleegd, ook na hun aftreding, terecht voor de Hoge Raad ter vervolging hetzij van 's Konings wege, hetzij vanwege de Tweede Kamer.

De wet kan bepalen, dat nog andere ambtenaren en leden van hoge colleges wegens ambtsmisdrijven voor de Hoge Raad terecht staan.

Artikel 179. De Hoge Raad heeft het toezicht op de ge-regelde loop en de afdoening van rechtsgedingen, alsmede op het nakomen der wetten door de leden der rechterlijke macht en door de personen, bedoeld aan het slot van artikel 169.

Hij kan hun handelingen, beschikkingen en vonnissen, wanneer die met de wetten strijdig zijn, vernietigen en buiten werking stellen volgens de bepaling door de wet daaromtrent te maken, en behoudens de door de wet te stellen uitzonderingen.

De overige bevoegdheden van de Hoge Raad worden geregeld bij de wet.

Artikel 180. De leden van de rechterlijke macht worden door de Koning aangesteld.

De leden van de rechterlijke macht, met rechtspraak belast, en de procureur-generaal bij de Hoge Raad worden voor hun leven aangesteld.

De wet kan bepalen, dat hun met het bereiken van een bepaalde leeftijd ontslag wordt verleend.

Zij kunnen worden afgezet of ontslagen door uitspraak van de Hoge Raad in de gevallen bij de wet aangewezen.

Op eigen verzoek kunnen zij door de Koning worden ontslagen.

Indien een college belast wordt met administratieve rechtspraak in het hoogste ressort voor het Rijk, zijn het eerste, tweede, derde en vijfde lid van dit artikel op de leden daarvan toepasselijk.

Zij kunnen worden afgezet of ontslagen op de wijze en in de gevallen, bij de wet aangewezen.

Dit artikel is niet toepasselijk op hen die uitsluitend belast zijn met rechtspraak over personen, behorende tot de krijgsmacht of met de beslissing van disciplinaire zaken.

ACHTSTE HOOFDSTUK

Van de Godsdienst

Artikel 181. Ieder belijdt zijn godsdienstige meningen met volkomen vrijheid, behoudens de bescherming der maatschappij en harer leden tegen de overtreding der strafwet.

Artikel 182. Aan alle kerkgenootschappen in het Rijk wordt gelijke bescherming verleend.

Artikel 183. De belijders der onderscheidene godsdiensten genieten allen dezelfde burgerlijke en burgerschapsrechten, en hebben gelijke aanspraak op het bekleden van waardigheden, ambten en bedieningen.

Artikel 184. Alle openbare godsdienstoefening binnen gebouwen en besloten plaatsen wordt toegelaten, behoudens de nodige maatregelen ter verzekering der openbare orde en rust.

Onder dezelfde bepaling blijft de openbare godsdienstoefening buiten de gebouwen en besloten plaatsen geoorloofd, waar zij thans naar de wetten en reglementen is toegelaten.

(Artikel 185 is vervallen.)

Artikel 186. De Koning waakt, dat alle kerkgenootschappen zich houden binnen de palen van gehoorzaamheid aan de wetten van de Staat.

Artikel 187. De tussenkomst der Regering wordt niet vereist bij de briefwisseling met de hoofden der onderscheidene kerkgenootschappen, noch, behoudens verantwoordelijkheid volgens de wet, bij de afkondiging van kerkelijke voorschriften.

NEGENDE HOOFDSTUK

Van de Financiën

Artikel 188. Geen belastingen kunnen ten behoeve van 's Rijks kas worden geheven, dan uit kracht van een wet.

Deze bepaling is ook toepasselijk op heffingen voor het gebruik van Rijks-werken en -inrichtingen, voor zoveel de regeling van die heffingen niet aan de Koning is voorbehouden.

Artikel 189. Geen privilegiën kunnen in het stuk van belastingen worden verleend.

Artikel 190. De verbintenissen van de Staat jegens zijn schuldeisers worden gewaarborgd. De schuld wordt jaarlijks in overweging genomen ter bevordering der belangen van de schuldeisers van de Staat.

Artikel 191. Het gewicht, het gehalte en de waarde der muntspeciën worden door de wet geregeld.

Artikel 192. Het toezicht en de zorg over de zaken van de munt, en de beslissing der geschillen over het allooï, essaai en wat dies meer zij, worden door de wet geregeld.

Artikel 193. Er is een Algemene Rekenkamer, welke samenstelling en taak door de wet worden geregeld.

Bij het openvallen ener plaats in deze Kamer zendt de Tweede Kamer der Staten-Generaal een voordracht van drie personen aan de Koning, die daaruit benoemt.

De leden der Rekenkamer worden voor hun leven aangesteld.

Het derde, vierde en vijfde lid van artikel 180 is op hen van toepassing.

TIENDE HOOFDSTUK

Van de Defensie

Artikel 194. Alle Nederlanders daartoe in staat, zijn verplicht mede te werken tot handhaving der onafhankelijkheid van het Rijk en tot verdediging van zijn grondgebied.

Ook aan ingezetenen die geen Nederlanders zijn, kan die plicht worden opgelegd.

Artikel 195. Tot bescherming der belangen van de Staat is er een krijgsmacht, bestaande uit vrijwillig dienenden en uit dienstplichtigen.

De wet regelt de verplichte krijgsdienst. Zij regelt ook de verplichtingen die aan hen, die niet tot de krijgsmacht behoren, ten aanzien van 's Lands verdediging opgelegd kunnen worden.

Artikel 196. Bij de wet worden de voorwaarden genoemd, waarop wegens ernstige gewetensbezwaren vrijstelling van de krijgsdienst wordt verleend.

Artikel 197. Vreemde troepen worden niet dan krachtens een wet in dienst genomen.

(De artikelen 198 en 199 zijn vervallen.)

Artikel 200. Wanneer in geval van oorlog, oorlogsgevaar of andere buitengewone omstandigheden de dienstplichtigen die niet in werkelijke dienst zijn, door de Koning geheel of ten dele buitengewoon onder de wapenen worden geroepen, wordt onverwijld een voorstel van wet aan de Staten-Generaal gedaan, om het onder de wapenen blijven der dienstplichtigen zoveel nodig te bepalen.

Artikel 201. Al de kosten voor de legers van het Rijk worden uit 's Rijks kas voldaan.

De inkwartieringen en het onderhoud van het krijgsvolk, de transporten en leverantiën van welke aard ook voor de legers of verdedigingswerken van het Rijk gevorderd, kunnen niet dan volgens algemene regels bij de wet te stellen en tegen schadeloosstelling ten laste van een of meer inwoners of gemeenten worden gebracht.

De uitzonderingen op die algemene regels voor het geval van oorlog, oorlogsgevaar of andere buitengewone omstandigheden worden bij de wet vastgesteld.

Of er oorlogsgevaar in de zin, waarin dat woord in 's Lands wetten voorkomt, aanwezig is, beslist de Koning.

Artikel 202. Ter handhaving van de uit- of inwendige veiligheid kan door of vanwege de Koning elk gedeelte van het grondgebied des Rijks in staat van oorlog of in staat van beleg verklaard worden. De wet bepaalt de wijze waarop en de gevallen waarin zulks geschieden kan en regelt de gevolgen.

Bij die regeling kan worden bepaald, dat de grondwettelijke bevoegdheden van het burgerlijk gezag ten opzichte van de openbare orde en de politie geheel of ten dele op het militair gezag overgaan, en dat de burgerlijke overheden aan de militaire ondergeschikt worden.

Daarbij kan wijders afgeweken worden van de artikelen 7, 9, 172 en 173 der Grondwet.

Voor het geval van oorlog kan ook van artikel 170, eerste lid, worden afgeweken.

Artikel 203. Ter handhaving van de uit- of inwendige veiligheid kan in buitengewone omstandigheden door of vanwege de Koning voor elk gedeelte van het grondgebied des Rijks worden bepaald, dat de grondwettelijke bevoegdheden van organen van burgerlijk gezag ten opzichte van de openbare orde en de politie geheel of ten dele overgaan op andere organen van burgerlijk gezag. De wet bepaalt de wijze waarop en de gevallen waarin zulks kan geschieden en regelt de gevolgen.

Het bepaalde in het derde lid van artikel 202 is hierbij van toepassing.

ELFDE HOOFDSTUK

Van de Waterstaat

Artikel 204. De wet geeft regels omtrent het waterstaatsbestuur, het oppertoezicht en toezicht daaronder begrepen, met inachtneming der voorschriften in de volgende artikelen van dit hoofdstuk vervat.

Artikel 205. De Koning heeft het oppertoezicht over alles wat de waterstaat betreft, zonder onderscheid of de kosten daarvan worden betaald uit 's Rijks kas of op een andere wijze gevonden.

Artikel 206. De Staten der provinciën hebben het toezicht op alle waterstaatswerken, waterschappen, veenschappen en veenpolders. Nochtans kan de wet het toezicht over bepaalde werken aan anderen opdragen.

De Staten zijn bevoegd, met goedkeuring des Konings, in de bestaande inrichtingen en reglementen der waterschappen,

veenschappen en veenpolders veranderingen te maken, waterschappen, veenschappen en veenpolders op te heffen, nieuwe op te richten en nieuwe reglementen voor zodanige instellingen vast te stellen. Tot verandering van de inrichtingen of reglementen kunnen de besturen van die instellingen voorstellen aan de Staten der provincie doen.

Artikel 207. De besturen van waterschappen, veenschappen en veenpolders kunnen volgens regels, door de wet te stellen, in het huishoudelijk belang van die instellingen verordeningen maken.

TWAALFDE HOOFDSTUK

Van het Onderwijs en het Armbestuur

Artikel 208. Het onderwijs is een voorwerp van de aanhoudende zorg der Regering.

Het geven van onderwijs is vrij, behoudens het toezicht van de overheid en, voor wat bij de wet aangewezen vormen van onderwijs betreft, het onderzoek naar de bekwaamheid en de zedelijkheid van hen die onderwijs geven, een en ander bij de wet te regelen.

Het openbaar onderwijs wordt, met eerbiediging van ieders godsdienstige begrippen, bij de wet geregeld.

In elke gemeente wordt van Overheidswege voldoende openbaar algemeen vormend lager onderwijs gegeven in een genoegzaam aantal scholen. Volgens bij de wet te stellen regels kan afwijking van deze bepaling worden toegelaten, mits tot het ontvangen van zodanig onderwijs gelegenheid wordt gegeven.

De eisen van deugdelijkheid, aan het geheel of ten dele uit de openbare kas te bekostigen onderwijs te stellen, worden bij de wet geregeld, met inachtneming, voor zover het bijzonder onderwijs betreft, van de vrijheid van richting.

Deze eisen worden voor het algemeen vormend lager onderwijs zodanig geregeld, dat de deugdelijkheid van het geheel uit de openbare kas bekostigd bijzonder onderwijs en van het openbaar onderwijs even afdoende wordt gewaarborgd. Bij die regeling wordt met name de vrijheid van het bijzonder onderwijs betreffende de keuze der leermiddelen en de aanstelling der onderwijzers geëerbiedigd.

Het bijzonder algemeen vormend lager onderwijs, dat aan de bij de wet te stellen voorwaarden voldoet, wordt naar dezelfde maatstaf als het openbaar onderwijs uit de openbare kas bekostigd. De wet stelt de voorwaarden vast, waarop voor het bijzonder algemeen vormend middelbaar en voorbereidend hoger onderwijs bijdragen uit de openbare kas worden verleend.

De Koning doet jaarlijks van de staat van het onderwijs aan de Staten-Generaal verslag geven.

Artikel 209. Het armbestuur is een onderwerp van aanhoudende zorg der Regering, en wordt door de wet geregeld. De Koning doet van de verrichtingen dienaangaande jaarlijks een uitvoerig verslag aan de Staten-Generaal geven.

DERTIENDE HOOFDSTUK

Van Veranderingen

Artikel 210. Elk voorstel tot verandering in de Grondwet wijst de voorgestelde verandering uitdrukkelijk aan. De wet verklaart dat er grond bestaat om het voorstel, zoals zij het vaststelt, in overweging te nemen.

Artikel 211. Na de afkondiging dezer wet worden de Kamers ontbonden. De nieuwe Kamers overwegen dat voorstel en kunnen niet dan met twee derden der uitgebrachte stemmen de aan haar overeenkomstig voornoemde wet voorgestelde verandering aannemen.

Artikel 212. De veranderingen in de Grondwet, door de Koning en de Staten-Generaal vastgesteld, worden plechtig afgekondigd en bij de Grondwet gevoegd.

Artikel 213. De tekst van de Grondwet kan bij de wet met het Statuut voor het Koninkrijk der Nederlanden zoals dit thans

luit of nader mocht komen te luiden in overeenstemming worden gebracht.

De artikelen 210, 211 en 212 zijn daarbij niet van toepassing.

Artikel 214. De tekst der herziene Grondwet wordt door de Koning bekend gemaakt. De hoofdstukken, de afdelingen van elk hoofdstuk en de artikelen kunnen door Hem doorlopend worden genummerd; Hij verandert zo nodig de verwijzingen.

Artikel 215. De op het ogenblik van de afkondiging van een verandering in de Grondwet bestaande autoriteiten, verbindende wetten, reglementen en besluiten blijven gehandhaafd, totdat zij door andere volgens de Grondwet zijn vervangen.

ADDITIONELE ARTIKELEN

Artikel I. De heerlijke rechten betreffende voordracht of aanstelling van personen tot openbare of kerkelijke betrekkingen zijn afgeschaft.

De opheffing der overige heerlijke rechten en de schadeloosstelling der eigenaren kunnen door de wet worden vastgesteld en geregeld.

Artikel II. Het eerste lid van artikel 166 blijft buiten toepassing, totdat de wettelijke regeling omtrent de gevallen waarin geen schadeloosstelling in geval van vernietiging of voortdurende of tijdelijke onbruikbaarmaking van eigendom verleend wordt, zal zijn in werking getreden.

(De artikelen III en IV zijn vervallen.)

Artikel V. Tenzij de Tweede Kamer der Staten-Generaal inmiddels is ontbonden, worden binnen twee maanden na de plechtige afkondiging van de verandering in de Grondwet, strekkende tot uitbreiding van het aantal leden van de Kamer, op een door de Koning te bepalen dag, ter vervulling van de nieuwe plaatsen, door het centraal stembureau voor de verkiezing van de leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal overeenkomstig de navolgende bepalingen vijftig nieuwe leden benoemd verklaard.

Het centraal stembureau stelt, op de grondslag van de cijfers der laatstgehouden verkiezing van de Tweede Kamer, vast, hoeveel plaatsen met het oog op het vergrote aantal leden der Kamer aan iedere lijst moeten worden toegewezen, met dien verstande, dat aan een lijstengroep, een stel gelijkkluidende lijsten, of een op zich zelf staande lijst, aan welke bij de laatstgehouden verkiezing geen plaats is toegewezen, ook thans geen plaats wordt toegekend. Het aantal aldus aan iedere lijst toegekende plaatsen wordt vervolgens verminderd met het aantal tevoren reeds aan die lijst toegekende plaatsen. De daarna voor een lijst nog overblijvende plaatsen worden vervuld door overeenkomstige toepassing van het bepaalde bij Hoofdstuk V der Kieswet, nadat de rangschikking der op de lijst voorkomende kandidaten, bedoeld bij artikel N 19 dier wet, voor zoveel nodig, is gewijzigd met inachtneming van de opnieuw vast te stellen lijstkiesdeler. Indien een kandidaat op meer dan één lijst zou moeten worden benoemd verklaard, vindt het bepaalde bij artikel N 18 der Kieswet overeenkomstige toepassing.

Met ingang van de een en twintigste dag na de benoemdverklaring van de nieuwe leden is de Kamer overeenkomstig artikel 91 samengesteld.

De nieuwe leden treden gelijktijdig met de zittende leden af.

Artikel VI. Tenzij de Eerste Kamer der Staten-Generaal inmiddels is ontbonden, heeft binnen twee maanden na de plechtige afkondiging van de verandering in de Grondwet, strekkende tot uitbreiding van het aantal leden van de Kamer, een verkiezing voor een nieuwe Eerste Kamer der Staten-Generaal plaats.

Met ingang van de een en twintigste dag na de vaststelling van de uitslag dezer verkiezing treden de zittende leden af en treden de nieuw gekozen leden op.

Artikel P 2, artikel P 5 en artikel S 1, tweede lid, der Kieswet zijn van overeenkomstige toepassing.

In de Kieswet worden, totdat de wet daaromtrent nader zal hebben beschikt, de volgende veranderingen aangebracht:

a. In het tweede lid van artikel P 1 worden de getallen 13, 13, 12 en 12 gewijzigd in: 21, 19, 17 en 18.

b. Het vierde lid van artikel P 1 wordt gelezen:

4. Om de drie jaren treden beurtelings acht en dertig leden en zeven en dertig leden van de Eerste Kamer af, namelijk beurtelings de acht en dertig leden, gekozen in de provinciën Noordbrabant, Zeeland, Utrecht, Limburg, Noordholland en Friesland en de zeven en dertig leden, gekozen in de provinciën Gelderland, Overijssel, Groningen, Drenthe en Zuidholland. De aftredenden zijn dadelijk herkiesbaar.

c. Artikel P 2 wordt gelezen:

Bij ontbinding van de Eerste Kamer bepaalt het lot of de in het vierde lid van artikel P 1 bedoelde acht en dertig of zeven en dertig leden zullen aftreden met ingang van de derde Dinsdag van September in het derde kalenderjaar na de eerstvolgende derde Dinsdag in September. De leden, die dit lot niet treft, treden af met ingang van de derde Dinsdag van September in het zesde kalenderjaar na de eerstvolgende derde Dinsdag in September. De aftredenden zijn dadelijk herkiesbaar.

d. In het tweede lid van artikel Q 3 wordt in plaats van de woorden „tien kandidaten” gelezen: vijftien kandidaten.

Artikel VII. De wet regelt het toezicht op de gemeenten in door inpoldering verkregen gebieden, welke nog geen deel uitmaken van een provincie.

Artikel VIII. Zolang de in het eerste lid van artikel 22 bedoelde wet niet in werking is getreden, blijven van kracht de

artikelen 22, 23, 24, 26, 28, 29 en 30 van de Grondwet naar de tekst van 1963.

Artikel IX. Voordat de in tweede lezing aangenomen voorstellen tot verandering in de Grondwet door de Koning worden goedgekeurd, kunnen bij de wet:

a. de aangenomen voorstellen en de ongewijzigd gebleven bepalingen van de Grondwet voor zoveel nodig aan elkaar worden aangepast;

b. de indeling in hoofdstukken, afdelingen, paragrafen en artikelen, de opschriften en de nummering van de artikelen worden gewijzigd.

Het ontwerp van een wet, houdende bepalingen als bedoeld onder a, kunnen de Kamers der Staten-Generaal niet aannemen dan met twee derden van de uitgebrachte stemmen.

Artikel X. Totdat ter zake bij wettelijke regeling een voorziening zal zijn getroffen, blijft de volgende bepaling van kracht:

De traktementen, pensioenen en andere inkomsten, van welke aard ook, thans door de onderscheidene godsdienstige gezindheden of derzelve leraars genoten wordende, blijven aan dezelve gezindheden verzekerd.

Aan de leraars, welke tot nog toe uit 's Lands kas geen, of een niet toereikend traktement genieten, kan een traktement toegelegd, of het bestaande vermeerderd worden.

Behoort bij Ons besluit van 17 april 1972, (Stb. 193).

JULIANA.

De Minister van Binnenlandse Zaken,

W. J. GEERTSEMA.